

Til Norges vassdrags- og energidirektorat, NVE
Konsesjonsavdelinga

**Vannkraftutbygginger Stormheimen/ Ullsfjorden
132 kv kraftledning Steinnes - Skarmunken, Tromsø kommune
Landskap, reiseliv og friluftsliv**

Vi viser til NVEs brev av 24.8.2010 vedr. høring av konsesjonssøknader for utbygging av hhv. 4 evt. 7 kraftverk (krv) i sju vassdrag med isbreer, fjellvatn og elver, fra Lavangen i nord og inn til Sjøvassbotn mot Laksvatneidet, samt søknad om utbygging av Sennedalselva (Čuonjávájohkka) som er fremma som enkeltsak. Høringa omfatter også ny 132 kV kraftledning fra Steinnes til Skarmunken koplingsanlegg. Det dreier seg om 1 overføringslinje og 3 ulike, inkludert 2 konkurrerende kraftutbygginger.

I søknadene presenteres dette spesielle alpine fjordlandskapet som under middels interessant, uten særskilte attraksjoner eller verdier friluftsområder. Det hevdes at store naturinngrep vil gi små negative konsekvenser. Dette står i skarp kontrast til fotopresentasjonene i søkernes egne brosjyrer og enkelte av fagutredningene, og ikke minst til de vurderinger som er gjort fra de geologiske fagmiljø ved universitetet i Tromsø og vår verddivurdering.

I høringsuttalelse av 27.12.2010 vurderer vi Stormheimen som et urørt og unikt høgfjellsområde mht. skjønnhet, naturmangfold og opplevelsesverdier. Ullsfjorden og Sørfjorden gis verdi som enestående kystalpint fjordlandskap som samfunnet må ta vare på for framtida. Friluftsrådet ser ikke kraftutbygging som miljømessig forsvarlig og frarår samtlige omsøkte utbygginger i området. Landskapet bør sikres mot skjemmende naturinngrep og tas vare på inngrepsfritt for bærekraftig beitenæringer, friluftsliv og naturbasert turisme i framtida.

Den dokumentasjonen som er innhenta siden, viser at opplevelsen av villmark, verdien av landskapet og friluftsområdet er større enn vi da vurderte. Det samme gjelder vurderinga av INON kategorier med de følger at konsekvenser av utbygginger som omsøkt, vil være betydelig mer negativt enn angitt i konsesjonssøknadene. Sørfjorden er svært trang innenfor Sjursnes og man opplever det som å være i Lyngsalpene. Å anlegge demninger, overføre vann fra de vakre fossefallene, bygge anleggsveger, massedeponier i fjellssidene og grave ned rørgater i dette landskapet vil være total ødeleggelse av et landskap som er unikt internasjonalt.

Dersom NVE fortsatt vurderer om de skal gi konsesjon til en form for utbygging, må det foretas en grundig kartlegging og dokumentasjon av

- 1) landskap og friluftsliv
- 2) opplevd villmark (INON)
- 3) geologisk mangfold
- 4) geologisk risiko

Vi ber NVE sørge for nye kvalifiserte utredninger om verdier som vi har påpeker. 0-alternativet er ikke godt nok utreda, og behovet for utbygging er ikke dokumentert.

Våre tilleggsvurdering bygger på kunnskaper innhenta gjennom:

- Egen befarung Stordalen - Lille Rieppivatnet 13. juni
- NVEs befarung med helikopter i høgfjellet 16. august
- NVEs befarung i Stordalen og langs linjetraséen 17. august
- befarung langs Russevegen og Sjøvassbotn sammen med grunneiere og museum 24. august
- lokale informanter
- Dokumenter stilt til rådighet etter befarunga om vannføring i elvene og hydrologi i Sjøvassbotn. Tilleggsarbeider 2011 om Ullsfjordutbyggingen konsekvensutredning. Tema: landskap og friluftsliv Av Morten W. Melby, Miljøfaglig Utredning AS. Tingvoll 24.06.2011

Oppsummering fra dokumentasjonen framkommet i NVEs befaringer

Vi hadde ikke deltatt i de forutgående befaringer, og da helikopterbefarunga 16. august foregikk i maxvær, fik deltakerne egenhendig sett og dokumentert opplevelsesverdiene i dette helt spesielle landskapsrommet og i de ulike dellandskapsrommene. Dette var en svært nyttig befarung sett fra geologi, landskap og friluftsliv.

Vi fikk bekrefte at utredningene som ligger til grunn for søknadene er meget mangelfulle og også direkte feilaktige hva gjelder vurderinger av verdier av landskap og friluftsliv og INON kategorier. Noe av dette kan tilskrives begrenset tidsramme og ugunstig vær og lavt skydekke under de innleide konsulentenes befaringer. Ikke desto mindre er de feil.

Kommentarer rundt de særmerkte kvalitetene i de ulike områdene:

Dag 1

- Ritaelva - opp den spesielle Ritadalen med Andredalen, Tredjedalen og med landing på 809 moh nedenfor Sennedalsfjellet 1.394 moh, nedstrøms den naturskjønne Blåisen som speila seg i det blanke Fjerdedalsvatnet, et skattet turmål for ekstremsportutøvere og naturelskere.
- Store Riehppi – med tydelige stier som slynger seg over bølgende lyngbevokste fargesprakende heier, fra bygda og via Store Riehpi videre til Fjerdedalsvatnet. Et imponerende og storslått landskap som vi ser har mer ferdsel en først antatt.
- Skognesdalen - vandring med synfaring av inngangen til noen grotter og brua over Skogneselva
- Sveingårdvatnet – et lett tilgjengelig og vakkert beliggende vatn 291 moh. Som er et viktig visuelt element sett fra området overfor der vannspeilet skimrer mot fjorden og de vakre Lakselvtindene i Lyngsalpan. med lavvu mot Svartbergbukta.
- Gjømmerdalsbréen – ca. 800 moh., med svaberg, stein og geologiske formasjoner prega av aktiv isbre. Vakker bre – et klassisk mål for turer og skitrening, med atkomster fra Smalak i Lavangsdalen og via Javregaddi om Gjømmerdalen ved Laksvatn.
- Sieiddivatnet - ble ikke befart
- Turrelva – elva sør av Sieiddi (samisk hellig fjell). Elva har en mektig lyd (dur) som bærer langt og har stor betydning for lokalbefolkninga og besøkende, også på andre sida av fjorden. Kaster seg utfor svaberget ved Gjømmerdalsbreen og løper ut i
- Sjøvassbotn ved Kirkebakken – gammel møteplass og idyllisk lun del av fjorden, som trass grustak er mye brukt som friluftsområde, sommer som vinter (isfiske).
- Meahccevákkjavri og Stordalselva - ble bare overflatisk sett under helikopterbefarunga.
- Sennedalselva mellom mot Lavangsdalen - ble ikke befart derimot ble den befart 26. september.

Dag 2

- Suortevággi (Stordalen) – er et svært lett tilgjengelig turområde, etter 5 minutters lett gange er du i dalen som ikke er synlig fra vegen og bygda. Atkomsten fra grustaket ved elvas utløp følger god og tydelig sti oppover Suortu njunni. Stien har også en god atkomst fra de to innerste gårdsbrukene. Stien er tydelig, og merka opp mot fjellet, men er ikke markert i Norgeskartet. Landskapsrommet mellom ryggen, fossen og ura under Vázsoalgi 1.091 moh., er prega av synet

og lyden fra fossen som på ca. 500 moh. kaster seg ut for fjellhylla så spruten står opp mot himmelen. Med unntak av et gjerde og en kjerreveg, er dalen upåvirket av tekniske inngrep. Dette gir en opplevelse av et spesielt landskapsrom. Fossen er et dominerende element i det store fjordlandskapet, er spesielt synlig fra Lakselvnes og Lakselvbukt og Lakselvtindan, selvsagt spesielt ved stor vassføring juni/juli og seinhøstes.

- Hallineset (trulig av Halddenjårga, dvs. Huldreneset) der krv. er planlagt under Sieiddi ble pekt ut og omtalt. Det går sti og traktorveg til Hallineset fra snuplassen og langs stranda.
-
- Storstraumen – fiskerik strøm, populær for fritidsfiske og næringsfiske
- Bønnesteinan og Risseinen – sjøsamiske offersteiner fra gammelt. Imponerende formasjoner på vakkert sted med flott utsikt. Lett tilgjengelig fra nord langs gammel hytteveg med atkomst fra hovedvegen nord om Risseinen. Dette er en gammel møteplass som friluftsrådet og Tromsø museum ønsker å ta vare på, sammen med Sametinget og lokale foreninger. Gjøre bedre tilgjengelig og arrangere guidede vandringer med formidling om den sjøsamiske natur- og kulturarven. Potensiale som turmål for funksjonshemmede.
- En kyststi er ønska etablert langs Storstraumen fra Risseinen til Skarmok under
- Skárramohknjarga/ Skarmokneset – spesiell geologi. Her går stier på tvers og på langs av kanten mot Straumen.

Sennedalselva drenerer i samme fjord – det må hensyntas av NVE

Både Tromsø kommune og friluftsrådet har i sine uttalelser påpekt at Sennedalselva (Čuonjávájohkka) må sees i sammenheng med de vassdrag NVE har tatt med i sak om “Ullsfjordutbyggingene”. Dette har NVE ikke tatt opp, eller gitt tilbakemelding på faglig grunnlag.

Geologisk mangfold og geologi som opplevelseselement

I følge Naturmangfoldloven skal også det geologiske mangfold ivaretas. Kap II i loven inneholder miljørettslige prinsipper, retningslinjer for vurdering av bærekraftig bruk og vern.

Geologisk institutt som tok i brev av 02.12.2011 opp manglende vurderinger vedr. geologisk mangfold og geologisk risiko.

Med geologisk mangfold menes alle aspekter av geologien, eksempelvis berggrunnen og dens struktur (dannelse for 450 millioner år siden), fjelllandskapet (heving og erosjon de siste 60 millioner år), istider gjennom de siste 2.5 millioner år, isbreavsetninger gjennom de siste 14000 år, og hvordan isbreer og skred har formet dagens sund-, fjord- og alpint landskap (dalfyllinger, morenerygger, hevede strandlinjer, fjellskred og skredvifter, osv.). Forbausende nok har stort sett alle konsekvensutredninger konkludert med at natur og friluftsliv i de berørte områdene ikke vil bli påvirket i særlig grad av kraftutbyggingen og at fordelene ved utbygging i forhold til de allmenne interessene er større enn skadene og ulempene ved å bygge kraftverk.

Selv om ingen verneplan eksisterer for Kåfjord, Storfjord og Tromsø kommuner, har områdene som grenser til Lyngsalpene landskapsvernområde en meget særegen og unik vill natur og geologi som tatt ut fra en lærebok. Områdene rundt Kåfjorden, Storfjorden og Ullsfjorden har mange av de samme naturmessige særtrekk og burde i realiteten vært vernet på samme måte som i Lyngen. Her kan nevnes et variert, høyalpint landskap med botner og glasielle daler, isbreer, isbreavsetninger og unike morenelandskap, sammen med særegne bergartsformasjoner av glimmerskifer, marmor, dolomitt og leirskifer som sammen har skapt en rekke grotter, kløfter og et dramatisk landskap.

Også Troms fylkeskommune har påpekt at geologisk konsekvensanalyse ikke er gjennomført.

Miljøfaglig utredning har på oppdrag fra Troms Kraft gjort noen kommentarer vedrørende temaet, uten spesialkompetanse og uten at det er gjort befaringer. Dette er ikke nok. **I dette unike geologiske landskapsmiljøet er der behov for en egen delutredning om geologiske verdier og konsekvenser av en evt. utbygging. Friluftsrådet vil understreke behovet og be NVE sørge for at det blir gjort kvalifiserte geologiske vurderinger, så vel av geologisk mangfold som risiko.**

Presisering vedrørende bruk av områdenavn

Fjorden elvene drenerer til heter Sørfjorden på norsk og Moskavuotna på samisk. NVE bruker navnet Ullsfjord, en navnebruk som nok bare er kopiert fra prosjektsøker. NVE som er offentlig myndighet har hht. lov om stadnamn ikke anledning til å bruke feil navn, dette må rettes opp.

Om inngrepsfrihet som opplevd kvalitet

I forhold til kart over inngrepsfrie naturområder i Norge (INON), sier Melbø som friluftsrådet at dette kartproduktet gir et standardisert bilde av forekomst og lokalisering av inngrepsfrie arealer beregna utfra kartet som viser et flatt landskap. For beslutninger og praktisk forvaltning, bør INON oversiktene tilpasses det lokale landskapet der de inngrepsfrie naturområdene finnes, f. eks. ved å ta utgangspunkt i en romlig landskapsanalyse, og vurdere graden av urørt preg og opplevelsen av urørthet innenfor hvert enkelt avgrenset landskapsområde.

Konsekvenser av Ullsfjordutbyggingen på urørte landskapsområder avgrenset, beskrevet og verdivurdert (Melby 2007a) gi følgende resultat. Friluftsrådets korrigeringer med **gult**.

	Før utbygging	Etter utbygging
1 - Store Rieppevatnet (36.15.01)	I	IV
2 - Meahccevákkejávri (36.15.02)	I	IV
3 - Store Rieppevatnet (Stordalen) (36.15.03)	I	IV
4 - Turrelvdalen (36.15.04)	I	II
5 - Skognesdalen (32.20.01)	II	IV
6 - Sveingardvatnet (32.20.02)	I	IV
7 - Sjøvassbotn (32.20.03)	IV	IV
9 - Ritadalen (32.20.05)	I	III
10 - Inngangen Skognesdalen (32.20.06)	II	III
11 - Sveindalen/ Stordalen (32.20.07)	I	IV
16 - Njosken (32.20.12)	III	III

Tabellen viser vil det etter en eventuell utbygging, ikke være noen "landskapsområde med villmarkspreget" (Kategori I) igjen. Særlig stor forandring rammer landskapsområdene med store reguleringsmagasiner. Anleggsveger og nedgravde rørledninger representerer også store inngrep i de skogløse sårbare høyfjellsområdene.

Når man legger den faktiske opplevelsen til grunn, vil landskapsverdiene knytta opp mot inngrepsfrihet være større, og inngrepene som følge av utbygging som de omsøkte, gi større negativ konsekvens enn om man bare ser på målt avstand fra inngrepet i standardkartet.

I dette kystalpene fjordlandskapet med bratt terreng, må man måle inngrepsfrihet som opplevd avstand til inngrep. I den romlige visuelle opplevelsen i området, blir arealet som oppleves som inngrepsfritt større enn det som faktisk befinner seg mer enn 5 km fra tyngre, tekniske inngrep – altså "villmarksområde". Straks man kommer over bikken fra bygda, eller bak morenen i Stordalen, oppleves landskapet som urørt og eneste lyder man oppfatter er naturens lyder. Dette er ikke vektlagt i delutredningene eller i søknaden.

OM utbygging skjer som konsesjonssøkt, vil det imidlertid hverken finnes landskapsområder i utredningsområdet som oppleves som inngrepsfritt (Kat. I) eller areal som kan kategoriseres som "villmarksområde".

Melby og friluftsrådet vurderer dette altså på samme måte. Derimot har Melby undervurdert flere landskapers verdi, se våre markeringer med gult i tabell. Dette gjelder område 6 Sveingårdvatnet, område 9 Ritadalen og område 11 Sveindalen/ Stordalen vil vi som ubebygde plassere i Kategori I. Turrelva har en særskilt romlige betydning på begge sider av fjordbotnen, og Stordalselva i hele fjorden. Melby har også undervurdert den faktiske bruk og ferdsel i flere av områdene.

Melby (2007A) bygde sin vurdering på kartstudier og var uheldig med været på befaringsstidspunktet slik at han hadde dårlig mulighet for å gjøre egne vurderinger av verdiene innenfor sitt tema.

Billedokumentasjonen og visualiseringa gjort av Troms Kraft er dårlig, mens heftet til Småkraft egentlig på en god måte formidler det storslåtte landskapet.

Landskapsområder tilordnet (opplevd) inngrepsstatus på grunnlag av følgende kriterier (Bøthun, Clemetsen og Skjerdal 2007):

I Landskapsområde med villmarkspreget:

Ingen påvirkning. Landskapsområdet står fram som helt, eller tilnærmet helt urørt. Områder uten mobiltelefondekning har særlig høy status.

II Landskapsområde med bare uvesentlige naturinngrep:

Ingen tyngre inngrep setter preg på landskapsområdet. Bare et fåtall enkle og veiløse bygningsmiljø (støler, gammer og hytter) pr landskapsområde er tillatt. Merkede stier og sleper, varder, reingjerder, småskala nedlagte fløtningsanlegg, gangbru over elver, klopper over myr, etc. Inngrepene er små og reversible.

III Landskapsområde med småskala naturinngrep:

Tradisjonell og småskala gårds- og stølsdrift, spredte hytter, små traktor- og mindre bygdeveier, enkle strømlinjer. Områder her kan ha verdifulle kulturmiljø med tradisjonell, småskala jordbruksdrift i balanse med det omkringliggende naturlandskapet. Slike miljø kan være positive utgangspunkt for fjellturer.

IV Landskapsområde med vesentlige naturinngrep:

Tyngre tekniske inngrep som sterkt preger landskapet (veier, kraftgater, regulerte vann, industritomter, bosetningsområder, ulike servicebygg, skitrekke, tette hyttefelt osv.).

Vi har foretatt fotodokumentasjon, og kan bistå NVE ved behov.

Med hilsen

Daglig leder

Vedlegg: INON kart med kommentarer om nødvendige korrigeringer

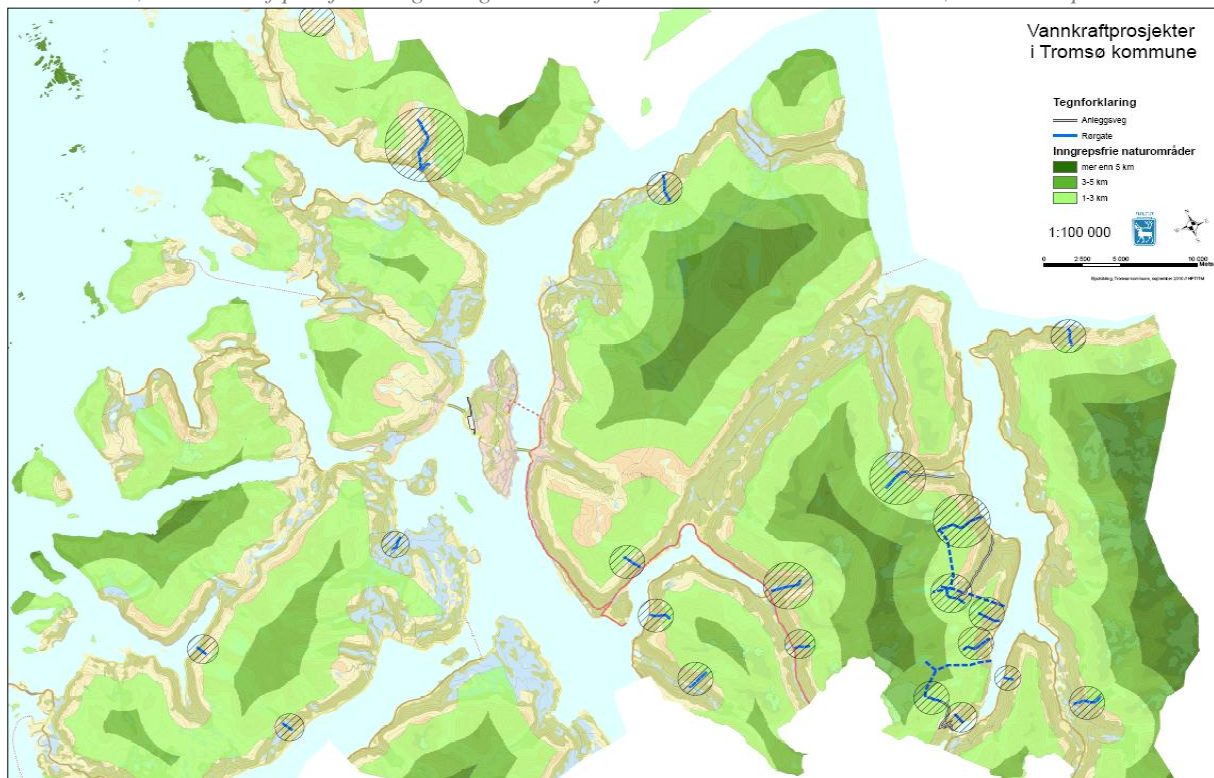
Lenke til

[Uttalelse av 27.12.2010 Søknader om kraftutbygging Stormheimen/ Ullsfjorden og 132 kv kraftledning Steinnes - Skarmunken, Tromsø kommune. Landskap, reiseliv og friluftsliv](#)

Kopi:

Tromsø kommune, Balsfjord kommune, Troms fk, Sametinget, FNF Troms

Under: Omsøkte vasskraftprosjekter og beregna reduksjoner av INON områder i Tromsø kommune pr. okt. 2010

Dersom man gjør vurderinger av den faktiske opplevelse av urørthet i landskapet, vil det meste av området pga. topografien oppleves som villmarksområde. Det meste av landskapet rundt Ullsfjorden skal ha grønn farge, og skal følgelig høre hjemme i Kategori I med mørkegrønn farge i kartet. De negative konsekvensene av utbygging blir tilsvarende større enn det kartet her illustrerer.